

Yurdumuzda yem bitkileri genel sorunları ve alınması

Dr. Kağan KÖKTEN

Ç. Ü. Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü

Yurdumuzda doğal çayır ve meraların üretim kapasitelerinin düşmesi yanında diğer önemli yem kaynağı olan yem bitkileri tarımı da gelişmemiş, yetersiz bir düzeyde kalmıştır. Bugün için Tarman'm (2), Hititler devrinden bu yana yetiştirildiğini bildirdiği, yonca, koriga, adi fiğ ve burçak gibi geleneksel yem bitkilerinin tarımı yapılmaktadır. Yem bitkileri ekim alanı konusunda da güvenilir istatistikler bulunmamaktadır. İllere göre ekim alanı, çok fazla değişiklikler göstermektedir (1).

Yem bitkilerinin toplam ekim alanı yıldan yıla genişleme eğilimi göstermekle birlikte, artış hızı oldukça yavaştır. Bu bitkiler içerisinde en geniş ekim alanına sahip olan fiğ ve yoncanın ekim alanı düzenli olarak artmaktadır. Koriga ekim alanının dalgalanma göstermesine karşılık, burçak ekim alanı giderek azalmaktadır (1).

Ülkemizde yem bitkileri kültürünün bugünkü durumunu daha iyiye götürebilmek için, yem bitkileri yetiştiriciliğinin teknik esaslarının iyi bilinmesi ve bunların uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir (3).

Yem Bitkileri Tarımının Genel Sorunları

Yem bitkileri tarla tarımı içerisinde rahatlıkla yetişebilmesine rağmen ülkemizdeki ekili alanlara oranları çok küçük kalmıştır. Yem bitkilerinin sorunlarını kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Tarımla Uğraşan Nüfusun Büyük Şehirlere Göçü: Ekonomik gereksinmelerle, daha iyi kazanç ve yaşama koşulları arama amacıyla, kırsal kesimden büyük şehirlere sürekli bir göç söz konusudur. Kırsal kesimlerde toprağın terk edilmesi, yem bitkileri tarımını da olumsuz yönde etkilemektedir.

2. Halkın Hayvansal Ürünleri Satın Alabilme Gücü: Hayvansal ürünlerin iç pazarlarda ilgi görmesinde, ürün miktarının bolluğu yanında halkın satın alabilme gücü de rol oynamaktadır. Ülkemizde ekonomik olarak gelir dağılımının düzensiz olması, hayvansal ürünlere olan talebi azaltmakta, bu

da dolaylı olarak yem bitkileri tarımını olumsuz yönde etkilemektedir.

3. Kültürel Sorunları: Ekonomik şartlar ne kadar iyi olursa olsun halkın hayvansal ürünleri örneğin, eti ve sütü yeterince değerlendirememesi, yem bitkileri tarımını dolaylı olarak etkilemektedir.

4. Ülkemizin Topraklarının Sınıflandırmalar Dışında Kullanımı: Toprak sınıfı olarak IV., VI. sınıflardaki araziler, eğimi fazla, taban suyu yüksek araziler ile ekonomik bakımdan değeri olan ve özellikle de erozyona çanak tutan kültür bitkilerinin yetiştirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Doğal çayır ve meralar bile bozularak tarla tarımına açılmaktadır. Halbuki, böyle alanlarda daha rahatlıkla yetiştirilebilecek yem bitkileri tür ve çeşitleri bulunmaktadır. Ancak, bunun tam tersine, hazır yem bitkileri ile kaplı alanlar bile bozulmakta bu da yem bitkileri yetiştiriciliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

5. Yem Bitkileri Yetiştirme Tekniğinin Tam Olarak Bilinmesi: Birçok yem bitkisi tohumlarının 1000 dane ağırlığı 1 gramın bile altındadır. Bu yüzden bu gibi bitkileri ekilmeden önce tohum yatağının çok iyi hazırlanması gerekmektedir. Ancak, bir diğer husus da yem bitkileri ekilen alanlarda, özellikle ilk çıkıştan sonra mutlaka kontrolü bir şekilde yabancı otlarla mücadele edilmelidir.

6. Fiyat Sorunu: Yem bitkileri tarımının gelişmesini, hem hayvansal ürünlerin, hem de yem bitkileri tarımından elde edilen ürünlerin fiyat sorunları etkilemektedir. Az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de tutarlı bir hayvancılık politikası bulunmamaktadır. Hayvansal ürünlerin fiyatlarının arz-talep esasına göre artması gerekirken, yapay nedenlerle hayvansal ürünlerin fiyatlarının sürekli artırılması, üretiminin



Tarımın bugünkü durumu, gereken önlemler



özendirilmemesi ve maliyetin düşünülmemesi, doğrudan doğruya yem bitkileri tarımını olumsuz etkilemektedir.

7. Pazarlama Sorunu: Yem bitkileri tarımını, hayvansal ürünlerin ve yem bitkileri tarımından elde edilen ürünlerin fiyatlarında ortaya çıkan sorunlarda olduğu gibi pazar konusu da olumsuz etkilemektedir. Gerek hayvansal ürünlerin, gerekse yem bitkilerinden elde edilen ürünlerin standardizasyonu, ambalajlanması, depolanması, muhafazası ve elverişli bir şekilde nakliyesi ile ilgili teknik konulardaki yetersizlik, hayvansal üretime olan talebi azaltmaktadır. Bu durum da dolaylı olarak yem bitkileri tarımının yeterince gelişmesini engellemektedir.

8. Yayımla Sorunu: Araştırma ve geliştirme konusunda çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlar ile üniversiteler elde ettiği sonuçları, üreticilere yeterince aktaramamakta, bu da yem bitkileri ekmeye gönüllü üreticileri bu işten soğutmaktadır. Dolaylı olarak yem bitkileri ekim alanları da istenilen düzeye çıkamamaktadır.

9. Tohumluk Sorunu: Yem bitkileri yetiştiriciliğinde bir diğer önemli sorun da kaliteli tohumluk sağlamaktır. Maale-

sef, ülkemizde yem bitkileri ekim alanlarının çok az olması, tohumluk üreten kurum ve kuruluşların yem bitkileri tohumluğu üretmelerini sınırlandırmaktadır. Bu yüzden yem bitkileri yetiştirmek isteyen üreticiler olsa bile, kaliteli ve yüksek verimli yem bitkileri tohumluğu bulmalarını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla yem bitkileri ekim alanlarının gelişmesi olumsuz yönde etkilenmektedir (5).

Yem bitkilerinin ekim alanlarının geliştirilebilmesi için alınması gereken bazı önlemleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Yem bitkileri üretiminde hedef pazarların araştırılması ve değerlendirilmesi,

2. Ülkemizde yeterli düzeyde yem bitkileri üretimi yapılamamaktadır. Oluşturulacak yeni projeler için düzenli bir yem bitkileri tarımının önceden gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

3. Üretilen yem bitkilerinin değerlendirilip hemen korunması için uygun ambarların ve siloların yapılması gerekmektedir.

4. Yem bitkileri üretimine devlet tarafından taban fiyat uygulanmalıdır.

5. Ülkemizde, bölgelere uygun yem bitkileri tarımının geliştirilmesi ve kolay pazarlanması açısından uygun tarım sistemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

6. Üreticiler için teşvik edici kararlar çıkartılmalı ve üretilen yemin tüketilmesi için koordineli bir pazar sistemi oluşturulmalıdır.

7. Bazı bölgelerimizde fazla üretilen yem bitkilerinin diğer bölgelere taşınması sırasında ortaya çıkan zorluklar giderilmeli, gerekirse yemler uygun üretimi yapılan bölgelerde işlenmelidir.

8. Üreticilere tarla tarımı içerisinde yem bitkileri tarımına yer verilmesinin zarureti benimsenmelidir.

9. Yem üretim pazarlarının geliştirilmesi için sulanabilir alanlarda entansif hayvancılık devlet tarafından desteklenmelidir.

10. Ot üretimi, pazarlama ve dağıtım bakımından organizasyon ile ilgili önlemler alınmalı. Özellikle, Toprak Mahsulleri Ofisi'ne benzer işlevde olan ve yalnızca kaba ve dane yemlerin alımı ile ilgili olan Yem Ofisi kurulmalıdır.

11. Bölgesel ve yurt çapında yürütülen çayır mera yem bitkileri proje ve yayım çalışmalarında bütünlüğü sağlama aç-

Yem bitkilerinin toplam ekim alanı yıldan yıla genişleme eğilimi göstermekle birlikte, artış hızı oldukça yavaştır. Bu bitkiler içerisinde en geniş ekim alanına sahip olan fiğ ve yoncanın ekim alanı düzenli olarak artmaktadır.

sından konuyla ilgili bakanlık, kurumlar ve üniversiteler arasında işbirliği sağlanmalıdır.

12. Hayvansal ürünler için belirli bir fiyat politikası saptanmalı ve bu politika, genel tarım politikasına uygun olarak ve özellikle yem fiyatları ile dengeli bir şekilde devamlı olarak izlenmelidir.

13. Hayvancılığımızın bakım ve besleme konusundaki teknik sorunlar giderilmeli, yöresel ekolojije uygun hayvan barınakları ve rasyonel besleme metotları öğretilmelidir.

14. Pazarlama konusunda bilgi ve eleman eksikliği giderilmelidir (4).

15. Yem bitkileri ekim alanlarının artırılabilmesi için her bölgeye adapte olmuş mevcut buğdaygil ve baklagil yem bitkilerinin belirlenmesi, ıslah edilmesi ve tescil edilmiş çeşit sayısının artırılması gereklidir.

16. Nadas sisteminde ve ekim nöbetlerinde ikinci ürün olarak yem bitkisine yer verilmesi yine bu bitkilerin ekim alanlarının artması ile sonuçlanacaktır.

17. Her yöre çiftçisine ekolojik koşullara uygun yem bitkilerinin tarımı öğretilmeli, bu amaçla eldeki tarımsal yayım araçlarından en üst düzeyde yararlanılmalıdır. Ayrıca hayvan yetiştiriciler, yem hasadı, kuru ot, silaj hazırlama, depolama ve saklama ile yararlanma konularında eğitilmelidirler.

18. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı içinde, yem bitkileri, çayır ve meralarla ilgili sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının aranması için bugünkünden çok daha etkin bir birimin ve "Yem Bitkileri, Çayır ve Mera Araştırma Enstitüsü" nün en kısa zamanda tekrar kurulması sağlanmalıdır (6) ◆



KAYNAKLAR

1. Açıkgöz, E., 2001. Yem Bitkileri. Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi. Tarla Bitkileri Bölümü, 3. Baskı, S. 22-23, ISBN-975-564-124-6, Bursa.
2. Akalan, İ., 1983. Toprak ve Su Muhafazası. Ankara Üniversitesi. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 873, Ders Kitapları 238, Ankara.
3. Can, E., N. Çeliktaş ve R. Hatipoğlu, 1998. Çayır Mera ve Yem Bitkileri Kültürü. Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları No: 4, Ziraat Fakültesi Ders Kitapları No: 1, Antakya, 1998.
4. Çelik, N. ve S. Başbuğ, 1992. Türkiye'de Yem Bitkileri Tohumculuğunda Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları. Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, (1992) 9:229-236.
5. Gençkan, M.S., 1983. Yem Bitkileri Tarımı. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 467, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova/İzmir.
6. Anonim, 2001. Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. S. 132-133. 2001, Ankara.